

Максименко Олена Василівна,
старший науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем протидії
злочинності ННІ № 1 Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, старший науковий
співробітник

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Забезпечення та захист прав дитини є пріоритетним напрямом діяльності кожної цивілізованої країни. Особливої уваги захист прав дитини потребує в умовах воєнного стану. Адже, *воєнний стан* - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1]. Тобто встановлені на час воєнного стану обмеження є правомірними, а наслідки – необхідними для збереження цілісності держави.

Із проявом РФ агресії щодо України, в нашій державі від 24 лютого 2022 року запроваджено режим воєнного стану. Саме це стало поштовхом до адаптації кримінального-процесуального законодавства до нових умов, з метою захисту прав людини а особливо дитини.

Так, 1 травня 2022 року набрав чинності Закон № 2201-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану», який було офіційно опубліковано в газеті «Голос України» 30 квітня 2022 року. Законом унесено зміни до Кримінального процесуального кодексу України. Зокрема, визначено, що зміст та форма кримінального провадження в умовах воєнного стану повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, зазначеним у частині першій статті 7, з урахуванням особливостей здійснення кримінального провадження, визначених розділом IX-1 Кодексу. Змінено назву розділу IX-1 Кодексу на «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану». У статті 484 КПК України передбачено звичний порядок кримінального провадження щодо неповнолітньої особи, в тому числі, якщо кримінальне провадження здійснюється щодо декількох осіб, хоча б одна з яких є неповнолітньою, здійснюється слідчим, дізнавачем, які спеціально уповноважені керівником органу досудового розслідування на проведення досудових розслідувань щодо неповнолітніх. Під час кримінального провадження щодо неповнолітнього, в

тому числі під час провадження щодо застосування примусових заходів виховного характеру, слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя, суд та всі інші особи, що беруть у ньому участь, зобов'язані здійснювати процесуальні дії в порядку, що найменше порушує звичайний уклад життя неповнолітнього та відповідає його віковим та психологічним особливостям, роз'яснювати суть процесуальних дій, рішень та їх значення, вислуховувати його аргументи при прийнятті процесуальних рішень та вживати всіх інших заходів, спрямованих на уникнення негативного впливу на неповнолітнього.

У період воєнного стану дія положень ч.2 статті 484 та ч. 14 статті 31 КПК може не застосовуватися, якщо наявні обставини, що унеможливають участь дізнавача, слідчого, судді, спеціально уповноважених на здійснення кримінального провадження щодо неповнолітніх.

Строк досудового розслідування у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх в умовах воєнного стану продовжується керівником органу прокуратури, визначеним п. 9 ч. 1 статті 3 КПК, за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором, або прокурора [2].

Отже, кримінальним процесуальним законодавством в умовах воєнного стану передбачено можливість доступу особи до правосуддя, що є позитивним. Однак, вважаємо, що забезпечення та захист прав дитини у КПК України не достатньо відображено і потребує удосконалення, з урахуванням найкращих інтересів дитини. На наш погляд, розділ IX-1 КПК України – «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану», потрібно доповнити з урахуванням положень статті 40 Конвенції ООН «Про права дитини», такий порядок здатний оптимізувати діяльність органів досудового розслідування у прийнятті важливих рішень та забезпечити дотримання прав дитини в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D0%B5%D0.
2. Кримінальний процесуальний Кодекс України. Закон України від 13 квітня 2012 рік № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n3884>.

Мовчан Роман Олександрович,
професор кафедри конституційного,
міжнародного і кримінального права
Донецького національного університету
імені Василя Стуса, доктор юридичних
наук, професор

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА НОВЕЛА ПРО ОБРАЗУ ЧЕСТІ І ГІДНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ, ПОГРОЗА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЮ: АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ НЕДОЛІКІВ

Ще 18 лютого 2021 р. у стінах Верховної Ради України (далі – ВРУ) був зареєстрований законопроект № 5102, мету якого його автори визначили як «протидію засобами кримінально-правового впливу ворожим інформаційним